

Науковий вісник Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького.
Серія: Економічні науки

Scientific Messenger of Lviv National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies.
Series: Economical Sciences

ISSN 2519–2701 print

<https://nvlvet.com.ua/index.php/economy>

doi: 10.32718/nvlvet-e9601

UDC 338.24:336.7 (477):330.35

Aspects of influence of monetary policy on dynamics of agro-industrial complex development

P. M. Muzyka¹, B. B. Brychka¹, L. V. Honcharenko²¹Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Lviv, Ukraine²Department of Agro-Industrial Development of Lviv State Area Administration, Lviv, Ukraine

Article info

Received 09.11.2020

Received in revised form

14.12.2020

Accepted 15.12.2020

Stepan Gzhytskyi National
University of Veterinary Medicine
and Biotechnologies Lviv,
Pekarska Str., 50, Lviv,
79010, Ukraine.
Tel.: +38-097-279-59-18
E-mail: brychkabh@gmail.com

Department of Agro-Industrial
Development of Lviv State Area
Administration, Vyacheslav
Chornovil Avenue, 4, Lviv,
79000, Ukraine.

Muzyka, P. M., Brychka, B. B., & Honcharenko, L. V. (2020). Aspects of influence of monetary policy on dynamics of agro-industrial complex development. Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Economical Sciences, 22(96), 3–8. doi: 10.32718/nvlvet-e9601

The main approaches to the interpretation of the essence of monetary policy are presented in the article, as well as the author's definition are substantiated. The author highlights the main characteristics of monetary policy, in particular its target orientation, specific time horizon, the presence of a clear mechanism of monetary policy, as well as the coordinated and balanced using of a set of monetary instruments to achieve each goal. In addition, the components of the stability of the currency are substantiated, which includes price stability, stability of interest rates, as well as the stability of the national currency exchange rate. The influence of each of the components of the currency stability on the dynamics of agro-industrial complex development is substantiated. First of all, price stability ensures stable income from the sale of agro-industrial products in the domestic market. In this case, the dynamics of real earnings of agricultural enterprises will depend on changes in relative prices. Stability of interest rates is important in terms of incentives for agricultural enterprises to obtain additional credit resources. The impact of the stability of the national currency exchange rate on development of agro-industrial complex can be traced in two directions. First of all, agricultural enterprises are interested in stable exchange rate of hryvnia due to the import of mineral fertilizers, seeds, feed additives, foreign equipment for the production and processing of agricultural products, agricultural machinery, etc. Devaluation of the hryvnia during the period of import purchases of necessary raw materials provokes a future increase in the cost of agricultural products. At the same time, agricultural enterprises are interested in a certain devaluation of the hryvnia, which will stimulate the export of agricultural products and ensure the stability of incomes in the national currency.

Key words: agro-industrial complex, monetary policy, price stability, currency, exchange rate, CPI, production.

Аспекти впливу грошово-кредитної політики на динаміку розвитку АПК

П. М. Музика¹, Б. Б. Бричка¹, Л. В. Гончаренко²¹Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, м. Львів, Україна²Департамент агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації, м. Львів, Україна

У статті наведено основні підходи до трактування сутності грошово-кредитної політики, а також обґрунтовано авторське її визначення. Авторами виділено основні характерні ознаки притаманні грошово-кредитній політиці, зокрема її цільова спрямованість, конкретний часовий горизонт, наявність чіткого механізму забезпечення грошово-кредитної політики, а також узгоджене та виважене застосування комплексу монетарного інструментарію для досягнення кожної окремої цілі. Крім того, обґрунтовано складові стабільності грошової одиниці, яка включає цінову стабільність, стабільність процентних ставок або цін кредитних ресурсів, а також стабільність валютного курсу національної грошової одиниці. Обґрунтовано вплив кожної із складових стабільності грошової одиниці на динаміку розвитку АПК. В першу чергу, цінова стабільність забезпечує отримання стабільних доходів від реаліза-

ції агропромислової продукції на внутрішньому ринку. При цьому динаміка реального виторгу агропідприємств буде залежати від зміни відносних цін. Стабільність процентних ставок відіграє важливе значення в частині стимулів підприємств АПК до отримання додаткових кредитних ресурсів. Вплив стабільності обмінного курсу національної валюти на розвиток АПК простежується у двох напрямках. В першу чергу, с/г підприємства зацікавлені у стабільному курсі гривні у зв'язку з імпортом мінеральних добрив, насіння, кормових добавок, іноземного обладнання для виробництва та переробки аграрної продукції, сільськогосподарської техніки, тощо. Ослаблення гривні у період імпортичних закупівель необхідної сировини та матеріалів провокує майбутнє зростання собівартості виробленої сільськогосподарської продукції. Разом з тим, агропідприємства зацікавлені у певній девальвації гривні, що стимулюватиме експорт сільськогосподарської продукції та забезпечить стабільність доходів у національній валюті.

Ключові слова: АПК, грошово-кредитна політика, цінова стабільність, грошова одиниця, валютний курс, ІСЦ, виробництво.

Вступ

Забезпечення сталого розвитку АПК є визначальним пріоритетом та передумовою стійкого економічного зростання та забезпечення продовольчої безпеки держави. Водночас, в умовах конкурентного середовища актуалізується необхідність побудови власної концепції розвитку економіки та АПК, зокрема в цілях мінімізації можливих негативних наслідків глобалізації для України. При цьому, недостатня стабільність національної грошової одиниці в межах вітчизняного господарства доповнюється недостатньо дієвостю основних інструментів грошово-кредитного регулювання, що знижує прогнозованість розвитку економічних орієнтирів та стримує зростання національної економіки та АПК. У цьому контексті зростає необхідність підвищення ефективності інструментів грошово-кредитної політики у напрямі напрацювання і впровадження нових концептуальних підходів до вирішення існуючих проблем у забезпеченні стабільності національної грошової одиниці та, на її основі, розвитку АПК.

Вплив грошово-кредитної політики на розвиток національної економіки та пошук найбільш ефективних монетарних режимів ґрунтовно досліджений у працях таких науковців як Б. Бернанке, Г. Манків, Ф. Мишкін, Д. Тейлор, Д. Франкел, М. Фрідмен та інші. Однак праці цих науковців та їх теоретико-прикладні напрацювання в першу чергу стосуються країн з розвинутою ринковою економікою, що потребує подальших досліджень в напрямі їх апробації до умов національної економіки України. Чималий внесок в обґрунтування впливу грошово-кредитної політики на розвиток національної економіки зробили вітчизняні науковці Б. Адамик, О. Береславська, О. Вовчак, А. Гальчинський, Н. Гребеник, А. Гриценко, О. Дзюблюк, В. Козюк, Т. Кричевська, М. Крупка, І. Лютий, В. Міщенко, А. Мороз, О. Петрик, Б. Пшик, М. Савлук, В. Стельмах, Я. Чайковський, В. Шевчук, Н. Шульга та ін. Вивченню різних аспектів розвитку АПК присвячені роботи таких науковців як Борщ В., Гришук Н., Матвеев П., Науменко А., Прунцева Г. та ін. Водночас у їх дослідженнях недостатньо приділено уваги саме аспектам впливу грошово-кредитної політики на розвиток АПК.

Мета і завдання дослідження полягає у визначенні та обґрунтуванні основних аспектів впливу грошово-кредитної політики НБУ на розвиток АПК, що дасть змогу агропідприємствам передбачити можливі наслідки зміни монетарної політики та прийняти заходи для оптимізації своєї діяльності. Для досягнення поставленої мети потрібно з'ясувати підходи вітчизняних та іноземних науковців до визначення грошово-кредитної

політики, обґрунтувати складові стабільності грошової одиниці на основі визначення її сутнісних ознак, запропонувати вдосконалений показник нестабільності грошової одиниці, визначити вплив кожної із складових стабільності і грошової одиниці на розвиток АПК.

Матеріал і методи досліджень

В основу дослідження покладено сучасні положення грошово-кредитної політики, теорії грошей, стабільності грошової одиниці. У роботі застосовано сукупність методів наукового пізнання, зокрема: індукції і дедукції, аналізу і синтезу – для визначення сутності поняття “грошово-кредитна політика” та “стабільність грошової одиниці”, групування та систематизації – при виділенні характерних ознак притаманних грошово-кредитній політиці; статистичного аналізу – для вивчення тенденцій зміни ІСЦ та індексу цін продукції сільського господарства.

Результати та їх обговорення

У першу чергу слід з'ясувати сутність поняття “грошово-кредитна політика”, оскільки вітчизняні та зарубіжні вчені уже запропонувати достатньо широке коло власних визначень цієї категорії. На думку Іванова В. та Софіщенко І. “грошово-кредитна політика – це сукупність заходів у сфері грошового обігу і кредитних відносин” (Ivanov & Sofishchenko, 2001). Незважаючи на достатню широту даного визначення, у ньому не акцентується увага на цілях грошово-кредитної політики. Загородній А.Г. тлумачить грошово-кредитну політику, як “сукупність заходів держави у сфері грошового обігу та кредитних відносин які проводяться з метою впливу на кількість грошей що перебувають в обігу” (Zahorodnii et al., 1997). У цьому визначенні, акцентовано на зміні кількості грошей в обігу як меті грошово-кредитної політики, однак зміна пропозиції грошей є засобом для впливу на кінцеві цілі, такі як темпи економічного зростання, темп інфляції та рівень безробіття.

Колектив авторів праці “Фінансово-кредитні методи державного регулювання економіки” трактує грошово-кредитну політику як “складову частину економічної політики держави, яка являє собою систему заходів, що змінює обсяг грошей, що перебувають в обігу для досягнення основних економічних цілей. До них відносяться економічне зростання, підвищення рівня зайнятості, стабільність цін і курсу національної валюти” (Danilenko et al., 2003).

Відповідно до підходу авторів навчального посібника “Макроекономіка” (В. Базилевич, К. Базилевич,

Л. Баластрик, В. Козюк) грошово-кредитна політика спрямована на забезпечення рівноваги між пропозицією грошей і попитом на них та підтримання зовнішньої та внутрішньої стабільності національної валюти (Bazylevych et al., 2008).

Бурда М. та Вишлош Ч. трактують грошово-кредитну політику як один із альтернативних видів політики уряду, що спрямовується на вплив на процентні ставки і валютні курси, загалніше – на умови фінансових ринків і їхні зв'язки з реальною економікою (Burda & Vyplosh, 1998). Натомість, Запаранюк Т. В. визначає грошово-кредитну політику як сукупність заходів впливу держави в особі центрального банку на перебіг економічних процесів, що здійснюються в сфері грошового обігу і кредиту, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування економіки та стабільності національної грошової системи (Zaparanjuk, 2013).

На думку Плужнікова І. О. грошово-кредитна політика є “системною сукупністю національних інтересів (пріоритетів), наукових підходів та заходів в сфері грошового обігу та кредиту, направлених на регулювання і забезпечення економічного зростання, стабільності грошової одиниці України, соціального захисту населення, стримування інфляції та вирівнювання платіжного балансу країни”.

Мисак С. О. визначає грошово-кредитну політику як “сукупність заходів законодавчої та виконавчої влади, спрямованих на досягнення стабілізації національної грошової одиниці, підвищення ліквідності та кредитоспроможності банківських інститутів через регулювання грошового ринку” (Mysak, 2002).

Розглянуті визначення демонструють поточну відсутність єдиного підходу до трактування сутності грошово-кредитної політики. Суперечливість та різноманітність поглядів на грошово-кредитну політику стосуються головно двох напрямів. Одні вчені підходять до визначення грошово-кредитної політики з точки зору таких її цілей як економічне зростання, стабільний рівень цін, стабільність процентних ставок, високий рівень зайнятості, рівновага платіжного балансу та інших. Натомість інші вчені концентрують нашу увагу на грошово-кредитній політиці, як сукупності засобів впливу на пропозицію грошей в національній економіці. Ці розбіжності актуалізують питання поглиблення теоретико-методологічних напрацювань та досліджень щодо єдиного підходу до розуміння сутності грошово-кредитної політики.

На базі узагальнення та аналізу розглянутих підходів до розуміння грошово-кредитної політики, можна виділити ряд характерних ознак притаманних цьому поняттю:

1. В першу чергу, грошово-кредитна політика спрямована на досягнення чітко визначених цілей, в залежності від орієнтирів економічної політики, включаючи: забезпечення фінансової стабільності, цінова стабільність, підтримка високих темпів економічного зростання, забезпечення чітко визначених темпів зростання грошової маси, стабільність валютного курсу, підвищення рівня зайнятості, тощо.

2. Наявність чіткого механізму забезпечення грошово-кредитної політики, так як вона здійснюється не

спонтанно, а відповідно до нормативно-правових актів, наявного інформаційного та аналітичного забезпечення, а також результатів оцінки прогнозних макроекономічних показників.

3. Грошово-кредитна політика характеризується конкретним часовим горизонтом її реалізації у відповідності до поточного циклу економічної кон'юнктури в країні.

4. Досягнення кожної цілі грошово-кредитної політики вимагає узгодженого та виваженого застосування комплексу монетарного інструментарію.

Виходячи із наведених характерних особливостей грошово-кредитної політики, ми вважаємо, що грошово-кредитна політика – це комплекс взаємозв'язаних заходів центрального банку у сфері регулювання грошового обігу і кредиту, який передбачає цілеспрямоване використання грошово-кредитних інструментів, спрямованих на досягнення стабільності національної грошової одиниці, стимулювання темпів економічного зростання, підвищення рівня зайнятості та інших законодавчо регламентованих державою економічних цілей (Brychka, 2020). На нашу думку, перевагами авторського підходу до розуміння цього поняття є акцент на конкретному монетарному механізмі досягнення основної мети грошово-кредитної політики, а саме, – стабільності національної грошової одиниці.

Відповідно до Конституції України, основною функцією та метою грошово-кредитної політики є стабільність національної грошової одиниці, а не вплив на розвиток АПК України. Однак, саме стабільність грошової одиниці суттєво впливає на динаміку зростання АПК та фінансовий стан його учасників.

Ми пропонуємо розглядати стабільність грошової одиниці з позиції відносної незмінності купівельної спроможності грошей та вартості грошової одиниці як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Зважаючи на те, що вітчизняні товари і послуги, на імпорту продукцію та іноземну валюту, а також кредитні ресурси купують за гроші, можна зробити висновок про наявність трьох складових у стабільності національної грошової одиниці. Відтак, на нашу думку, стабільність грошової одиниці включає:

1. Цінову стабільність.
2. Стабільність процентних ставок, або цін кредитних ресурсів.
3. Стабільність валютного курсу національної грошової одиниці.

На нашу думку, з метою більш детального аналізу та виявлення причин нестабільності грошової одиниці, доцільно запропонувати показник нестабільності грошової одиниці. Особливість даного індексу полягає у визначенні середньої зміни індексу цін, індексу девальвації/ревальвації, індексу змін процентної ставки. При цьому кожен індекс варто зважувати на відповідні індикатори, зокрема: в частині валютної стабільності – шляхом зважування зміни індексу девальвації (ревальвації) на обсяг імпорту країни, а не на обсяг торгівлі валютою на безготівковому валютному ринку; кредитної стабільності – шляхом зважування обсягів наданих кредитів на середню процентну ставку. Ми виходимо з того, що зовнішня стабільність

національної грошової одиниці, насамперед, залежить від можливості споживачів купувати імпортні товари за національну валюту без різких змін у їх вартості. Саме тому, пропонується версія показника загальної нестабільності грошової одиниці виглядає наступним чином:

$$IN = \left(\frac{\frac{I_t - I_{t-1}}{I_{t-1}} \times W + \frac{e_t - e_{t-1}}{e_{t-1}} \times IM + \frac{i_t - i_{t-1}}{i_{t-1}} \times K}{W + IM + K} \right) * 100 \quad (1)$$

де: I_t – рівень цін за ІСЦ у поточному періоді; I_{t-1} – рівень цін за ІСЦ у попередньому періоді; e_t – офіційний обмінний курс у поточному періоді; e_{t-1} – офіцій-

ний обмінний курс у минулому періоді; i_t – середня процентна ставка за кредитами у поточному періоді; i_{t-1} – середня процентна ставка за кредитами у минулому періоді; W – загальна вартість товарів і послуг; IM – обсяг імпорту країни, K – обсяг наданих кредитів.

Відтак, вважаємо, що кожна складова стабільності грошової одиниці впливає на показники розвитку АПК. В першу чергу, досягнення цінової стабільності забезпечує отримання стабільних доходів від реалізації агропромислової продукції на внутрішньому ринку.

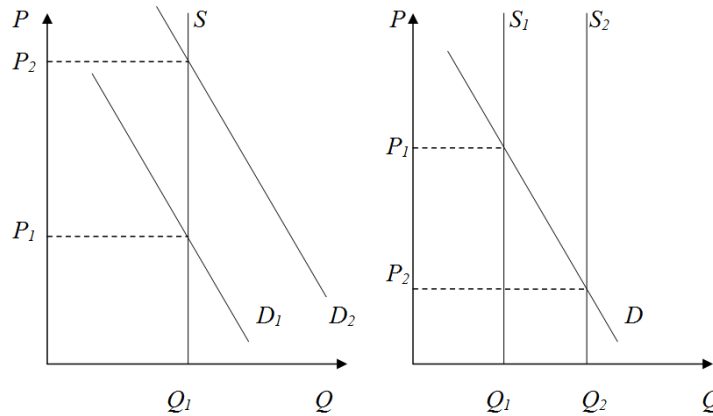

Рис. 1. Наслідки коливань у попиті та пропозиції с/г-продукції на рівноважну ціну

Враховуючи те, що стабільність цін на товари і послуги не означає їх незмінність, а незначні та легко прогнозовані коливання, реальні доходи виробників агропромислової продукції залежать від зміни відносних цін. При цьому, якщо рівень цін на агропромислову продукцію зріс на вищий відсоток порівняно з продукцією інших галузей національної економіки, то реальний виторг підприємств АПК підвищився. Більшість науковців виходять з того, що у зв'язку з потребою сільськогосподарської продукції як підкомплексу АПК для споживачів та відсутності заміників для більшості

с/г-продукції, попит на продукцію сільського господарства є відносно нееластичним за ціною. Натомість, пропозиція сільськогосподарської продукції є абсолютно нееластичною за ціною у короткостроковому періоді. Відтак, незначні коливання попиту чи пропозиції на ринку сільськогосподарської продукції призводять до значних коливань у рівноважній ціні. Тому, цінова стабільність є особливо актуальною для виробників сільськогосподарської продукції, а відтак і для АПК, оскільки сільське господарство є важливою складовою АПК.

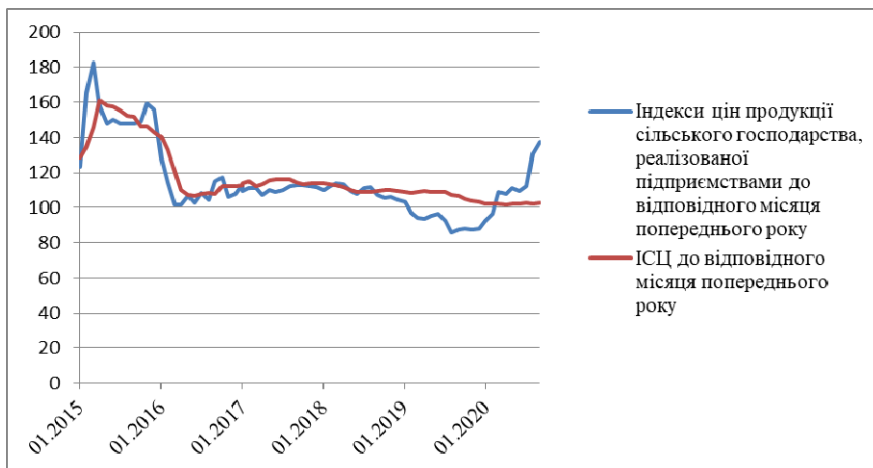

Рис. 2. Динаміка ІСЦ та Індексу цін продукції сільського господарства

Джерело: складено авторами за матеріалами офіційних даних Державного комітету статистики України

Як бачимо з рис. 2, у більшості випадків ІСЦ перевищував Індекс цін продукції сільського господарства, а саме впродовж 70 розглянутих періодів, таке переви-

щення спостерігалось у 50-ти випадках. Натомість лише впродовж 20 місяців простежувалось перевищення індексу цін продукції сільського господарства над

ІСЦ. Крім того, спостерігається вища волатильність індексу цін продукції сільського господарства, ніж ІСЦ. Зокрема, середньоквадратичне відхилення значень індексу цін продукції сільського господарства становило 20,6 п., а для ІСЦ – 16,1 п.

Стабільність процентних ставок також впливає на динаміку розвитку АПК. Як відомо, існує обернена залежність між процентною ставкою та обсягом інвестицій. Сільськогосподарські виробники також потребують доступних кредитних ресурсів, враховуючи їх потребу у техніці, добривах та сировині. При цьому, термін окупності є достатньо значним порівняно з іншими галузями національної економіки. Підвищення процентних ставок здорожує отримання кредитних ресурсів та знеохочує агропідприємства до їх отримання. Натомість зниження процентної ставки заохочує до отримання додаткових ресурсів.

Вплив стабільності обмінного курсу національної валюти на розвиток АПК простежується у двох напрямках. В першу чергу, с/г підприємства зацікавлені у стабільному курсі гривні у зв'язку з імпортом мінеральних добрив, насіння, саджанців високопродуктивних сортів плодкових та ягідних культур, ремонтного та племінного поголів'я с/г тварин, кормових добавок, паливно-мастильних матеріалів, пестицидів, гербицидів,

іноземного обладнання для виробництва та переробки аграрної продукції, сільськогосподарської техніки, тощо. Ослаблення гривні у період імпортування закупівель необхідної сировини та матеріалів провокує майбутнє зростання собівартості вирощеної сільськогосподарської продукції. При цьому, імпортні закупівлі в основному відбуваються у період з кінця осені до початку посівної.

Як простежується на рис. 3, впродовж останніх років спостерігається коливання обмінного курсу гривні до долара США. Цікаво, що локальні піки девальвації відбувалися у січні-лютому кожного року. Зокрема, курс гривні до долара США зріс з 15,8 грн./дол. у січні 2015 до 24,48 грн./дол. у лютому. Наступні локальні піки девальвації відбувалися у лютому 2016 року, коли обмінний курс гривні підвищився до 26,4 грн./дол., у січні 2017, сягнувши позначки 27,15 грн./дол., а також у січні 2018 року підвищившись до 28,43 грн./дол. Можемо зробити висновок, що впродовж останніх років локальні піки девальвації відбувались у період імпортування закупівель сільськогосподарськими підприємствами насіння, техніки та саджанців. Натомість, простежується певна ревальвація гривні у літні місяці.

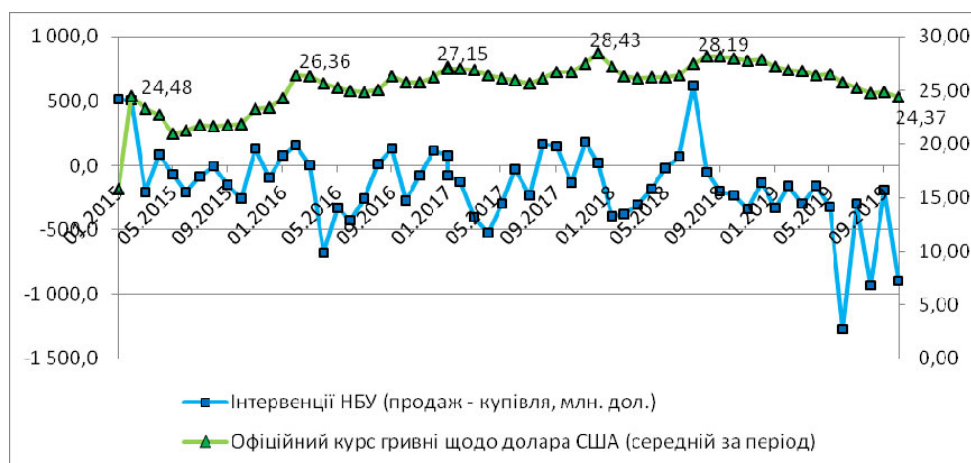

Рис. 3. Динаміка офіційного курсу гривні до долара США та інтервенцій НБУ

Джерело: складено авторами за матеріалами офіційних даних Національного банку України.

З рис. 3 простежується і динаміка інтервенцій НБУ, зокрема у періоди локальних піків девальвації гривні, НБУ більше продав іноземної валюти ніж купував її. Таким чином, НБУ збільшував пропозицію іноземної валюти для стримування девальвації гривні.

Разом з тим, агропідприємства зацікавлені у певній девальвації гривні, що стимулюватиме експорт сільськогосподарської продукції та забезпечить стабільність доходів у національній валюті. Основними статтями експорту сільськогосподарської продукції, є в основному зернові та технічні культури (пшениця, ячмінь, кукурудза, соя, соняшник, ріпак та ін.), а також яловичина, молокопродукти, м'ясо птиці та яйця.

Варто зауважити, що кожний компонент стабільності грошової одиниці є складовою макросередовища, яке визначає умови ведення бізнесу для кожного підприємства країни. При цьому, стабільність грошової

одиниці суттєво впливає на інвестиційну привабливість економіки країни.

Висновки

За результатами дослідження наведено основні підходи до трактування грошово-кредитної політики, а також наведено авторське її визначення як комплексу взаємозв'язаних заходів центрального банку у сфері регулювання грошового обігу і кредиту, який передбачає цілеспрямоване використання грошово-кредитних інструментів, спрямованих на досягнення стабільності національної грошової одиниці, стимулювання темпів економічного зростання, підвищення рівня зайнятості та інших законодавчо регламентованих державою економічних цілей. Також, виділено основні характерні ознаки притаманні грошово-кредитній політиці, зокрема її цільова спрямованість, конкретний часовий гори-

зонт, наявність чіткого механізму забезпечення грошово-кредитної політики, а також узгоджене та виважене застосування комплексу монетарного інструментарію для досягнення кожної окремої цілі. Крім того, наведено складові стабільності грошової одиниці, яка включає цінову стабільність, стабільність процентних ставок, або цін кредитних ресурсів, а також стабільність валютного курсу національної грошової одиниці. Обґрунтовано вплив кожної із складових стабільності грошової одиниці на динаміку розвитку АПК.

Перспективи подальших досліджень. Важливим напрямом досліджень впливу грошово-кредитної політики на розвиток агропромислового комплексу України, на наш погляд, повинна стати, оцінка показника нестабільності грошової одиниці та моделювання її впливу на динаміку розвитку АПК.

References

- Bazylevych, V., Bazylevych, K., & Balastryk, L. (2008). *Макроекономіка: навч. посіб.* Kyiv: Znannia (in Ukrainian).
- Borshch, V. I., & Sokolova, O. A. (2018). *Innovatsiina model rozvytku ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy. Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia*, 17(3(40)), 93–111. doi: 10.18524/2413-9998/2018.3(40).148383 (in Ukrainian).
- Brychka, B. B. (2020). *Hroshovo-kredytna polityka NBU u zabezpechenni stabilnosti natsionalnoi hroshovoi odynytisi: dyser. ... kand. ek. nauk: 08.00.08 – hroshi, finansy i kredyt (ekonomichni nauky).* Lviv (in Ukrainian).
- Burda, M., & Vyplosh, Ch. (1998). *Макроекономіка: Yevropeyskyi kontekst: pidruchnyk.* Kyiv: Osnovy (in Ukrainian).
- Danylenko, A. I. (2003). *Finansovo-kredytni metody derzhavnoho rehuliuвання ekonomiky.* Kyiv: I-t ekonomiky NAN Ukrainy (in Ukrainian).
- Gagné, G., & Mener, L. (2013). *Agricultural Prices, Selection, and the Evolution of the Food Industry.* *American Journal of Agricultural Economics*, 96(3), 884–902. doi: 10.1093/ajae/aat080.
- Hryshchuk, N. V. (2019). *Osoblyvosti investuvannia v rozvytok silskoho hospodarstva za umov posylenia konkurentsii.* *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, 6, 174–183. doi: 10.37128/2411-4413-2019-6-20 (in Ukrainian).
- Iglesias, A., Quiroga, S., & Diz, A. (2011). *Looking into the future of agriculture in a changing climate.* *European Review of Agricultural Economics*, 38(3), 427–447. doi: 10.1093/erae/jbr037.
- Ivanov, V. M., & Sofishchenko, I. Ia. (2001). *Hroshovo-kredytni systemy zarubizhnykh krain: kurs leksii.* K.: MAUP (in Ukrainian).
- Janvry, A., & Sadoulet, E. (2010). *Agriculture for Development in Africa: Business-as-Usual or New Departures?* *Journal of African Economies*, 19(2), 7–39. doi: 10.1093/jae/ejp028.
- Matvieiev, P. M. (2019). *Zakordonnyi dosvid derzhavnoho rehuliuвання u sferi pidvyshchennia produktyvnosti vykorystannia resursnoho potentsialu ahornoho sektoru.* *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, 4(3), 367–375. doi: 10.36887/2415-8453-2019-3-40 (in Ukrainian).
- Mysak, S. O. (2002). *Finansova polityka.* Kyiv: IAE (in Ukrainian).
- Naumenko, A. O. (2019). *Zherzhavne upravlinnia rozvytkom ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy.* doi: 10.5281/zenodo.3233403 (in Ukrainian).
- Pruntseva, H. O. (2020). *Analiz efektyvnosti derzhavnoi pidtrymky silskohospodarskykh pidpriemstv.* *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, 1(37), 79–88. doi: 10.31558/2307-2318.2020.1.8 (in Ukrainian).
- Zahorodnii, A. H., Vozniuk, H. L., & Smovzhenko, T. S. (1997). *Finansovyi slovnyk.* 3-tie vyd., vypr. ta dop. Lviv. Tsentri Yevropy (in Ukrainian).
- Zaparanjuk, T. V. (2013). *Teoretychni zasady vyznachennia sutnosti hroshovo-kredytnoi polityky u systemi monetarnoho rehuliuвання ekonomiky.* *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, 12, 36–43 (in Ukrainian).